

Durant l'any 1911 han continuat els treballs de copia fets per la Junta de Museus, essent reproduïdes ja en pintura o dibuixos pel Sr. Vallhonrat, les pintures de Ginestarre, Estahon, Esterri de Cardós y Ager; darrerament s'han copiat les descobertes sota el campanar de Sant Cugat del Vallès y les fragmentaries del absis d'Ager y la del castell de Marmellà, ja retocades y malmeses en època probablement moderna conservant la disposició antiga. L'arquitecte D. Joseph Goday y el fotògraf Sr. Mas, a l'anar a fer els plans del castell y de l'iglesia de Mur, pogueren fotografiar les que resten senceres en l'absis major d'aquesta interessant iglesia. La Societat d'Excursions de Vich, ha senyalat darrerament la de Santa Cecília de Glanera, obra de una gran rusticitat.

El retaule català del Sinai

En la sessió del 4 d'Agost de 1911 va donarse compte a l'*Académie des Inscriptions*, de París, de la següent comunicació:

«M. J. Couyat-Barthoux, de l'Institut francès de El Cairo, comunica pintures y miniatures provinents del monastir del Sinai. L'autor hi ha trobat, durant un viatge que va fer a la península ara fa dos anys, un superb retaule d'art espanyol datat del 1487. Una inscripció en català antich esmenta que l'obra fou oferta per un cònsul català de Damasch. Es una representació de Santa Catarina d'Alexandria, en posició alçada. Aquesta obra magistral es d'autor desconegut. Ab tot, una inscripció de mal llegir, situada darrera la taula, permet atribuir-la a un artista de Barcelona.»

M. Couyat-Barthoux ha descrit com segueix la pintura que especialment ens interessa: «Es un retaule del segle XIV representant Santa Catarina. L'imatge de la santa d'Alexandria es executada en colors vius, on dominan el vermelló y l'ultramar, sobre fons d'or. La seva testa lleugerament inclinada, el seu coll ondulós, els seus cabells rossos, pentinats a dugues bandes; el seu somriure imperceptible y la seva mirada entristida, donen a la fisonomia un encant inexplicable. Segueix la tradició, la testa es coronada d'una diadema de riquesa esclatant. Un gran *peplum* blau, sobriament florit, arrocegant, l'embolcalla deixant aparèixer el baix de la roba color vermelló, mentres que en la cintura assenyala un graciós moviment del tors, del més bell efecte. A l'una mà hi té la palma, y ab l'altra s'apoya sobre l'instrument de suplici a que l'emperador Maximilià va condemnar-la. Lo que fa important aquesta obra, apart de la bellesa y la gràcia llegendaries del tema, que l'artista s'esforçat en accentuar, es una inscripció en català, que fa remuntar la seva execució a l'any 1387, en la qual s'esmenta que fou encarregada per un ciutadà de Barcelona, aleshores cònsul de catalans a Damasch.»

Publicada nota de la comunicació de M. Couyat-Barthoux en la *Pàgina artística de «La Veu de Catalunya»* de 10 d'Agost de 1911, en la de 17 del propi mes aparegué una carta del P. Bonaventura Ubach, O. S. B., en la qual se referia al retaule del Sinai que havia tingut ocasió d'apreciar quan per l'Abril de 1910, en un seu viatge per la península asiàtica, havia estat a dit monastir, y a la qual acompanyava una nota ab copia de l'inscripció del retaule y ab descripció dels tres escuts, que ocupen, dos les dugues cantoneres superiors, y l'altre la part baixa del quadre (1).

Més recentment, en J. Soler y Palet, en la *Pàgina artística de «La Veu de Catalunya»* de 4 de Janer del present any de 1912, publicà també sobre la pintura del Sinai un interessant article titolat *Retaules catalans a l'Orient*, que contribueix a reconstituir l'inscripció transcrita pel P. Ubach, que així resulta ser del tenor següent:

«Aquest retaula feu fer lo honrat en Bernat Maresa ciutada de Barcelona consol de Cathalans en Damas, en l'an M.CCC.LXXXVII.»

Ocupantse d'aquest Bernat Maresa, explica el Sr. Soler y Palet que, segons se llegeix en les *Memorias históricas* d'En Capmany (2), a Damasch «hi residia, el 1382, com a cònsul nostre, l'Arnau Marsells, el qual fou remogut per l'Arnau de Vallseca; y que en 1386 el susdit consolat fou objecte

(1) Els dos escuts superiors son el de Catalunya y el de Barcelona; y el de la part baixa conté quatre quaters ab dos veros y dos aucells, ab dos blasons repetits y encreuats, armes probablement del cònsol donador.

(2) T. I, p. 198.

d'una reforma disposada per l'Ajuntament y la Llotja de Barcelona. Aital reforma està continguda en els «Capítols fets e concordats entre los honrats en Guillem de Cabanyelles e en Francesch Marles, Consols de la mar de Barcelona, entrevinent en aço molts dels notables mercaders de la dita Ciutat, de una part, e en Bernat Maresa, Consol novellament elet en la Ciutat de Damas, de la altra. Los quals Capítols los honrats Consellers de la dita Ciutat volgueren fossen registrats en lo Registre de lur Scrivania a memoria del esdevenidor» (1).

Aquest consolat era trienal, com el d'Alexandria: es de creure, donchs, que en 1387, o sigui un any després dels dits capítols, encara era cònsol de Damasch en Bernat Maresa, donador indubitable del retaule català al monastir del Sinaí; puig, si bé hem vist que el 1382 fou remogut l'Arnau Marsells, en el mateix *Llibre de Lletres closes* de la Casa de la Ciutat, en el qual figura l'esmentada Reglamentació Consular de Damasch, poden llegir-se documentats els motius pels quals fou remogut el dit Marsells, pels que's desprèn que sa remoció fou un cas extraordinari. Y precisament el primer capítol constitueix la reforma del servei trienal d'aital consolat, que sembla era el de més autoritat y extensió, ja que la seva jurisdicció comprenia l'Armènia menor, totes les províncies de la Siria y el port de Beyruth.

Pel servei que se li assenyala, se veu emperò que era persona considerada: degué tenir «dos escuders homens bons e de bona parensa e una fembra o un fadrí o un hom que li cuyn e li serveisca en casa per manera que com lo dit Consol ira fora casa que los dits dos Escuders vagen ab ell...»; a més «aytant com nau o naus haurà en Baruth haja a tenir un Prebere que cant Missa al dit Consol e Mercaders, per tal que no hagen anar a Missa a casa daltre Consol»; y «si lo dit Consol haura del Solda Jamequia (esglesia o casa de congregació) tota o la major partida que ell en aquesta haja tenir continuament lo dit Prebere».

Aprofitant l'ocasió d'ocuparse d'un retaule català a Orient, el Sr. Soler dóna noticia d'un altre, de 1432, destinat a la capella dels catalans de Rodes (que degué esser la consular, com així nomena en Capmany a la de Damasch), segons un document contingut en el *Llibre del Clavari* del Consolat de Mar de Barcelona, dels anys 1431 y 1432, que es com segueix:

«Als molt honorables los administradors de la taula de la ciutat de Barcelona. Los consols de la mar de la dita ciutat. Com lonrat en Johan Claris deffenedor de la mercaderia e clavari del dret del pariatge deia fer dir e scriure an Johan Soler missatge jurat de la nostra Cort tres lliures vuyt sous barcelonesos al dit Johan pertanyents per certes messions que a manament nostre ha fetes per spatxament de un retaule que es estat carregat sus la nau den Lluís Ferrer a obs de la capella dels catalans en la ciutat de Rodes segons en la apocha de que fermada larguament se conte per ço com haura feta la dita continuats aquella e cobrats lo present. Scrit en Barcelona a XXXI d'Agost a nativitate domini M.^oCCCC.^oXXX secundo.»

Aquest INSTITUT s'ha posat en relació ab M. Couyat-Barthoux a fi de publicar una reproducció del retaule de Santa Catarina. M. Couyat-Barthoux s'ha ofert, després d'algunes raonables condicions, a deixar reproduir en tricromia la copia fotogràfica del retaule. Aquesta se compon de dos clixés de 18 x 24, en colors.

En virtut de trobarse M. Couyat-Barthoux de viatge durant tot l'hivern de 1913, no hem pogut reproduir el retaule en el present ANUARI. Ho farem segurament en el vinent.

Restauracions y destruccions

SANT JOAN DE LES ABADESES

Les obres de reparació que's fan a Sant Joan de les Abadeses, han donat medi d'establir clarament el plan d'aqueix interessant monument català.

El temple actual del monastir de Sant Joan de les Abadeses (fig. 40) fou el continuador d'altre més antich construït en el segle IX, successor probablement d'un altre més vell encara. El comte Wifret y la seva esposa, en 875, hi funden un monastir de dònies al que ofereixen sa filla Emnon, després primera abadesa (2). Se comença llavors un temple que's consagrà el 8 de les Kalendes

(1) Colecció Diplomàtica, número CIX, del segon volum de les esmentades *Memorias*.

(2) Bofarull, *Los Condes vindicados*, v. I, p. 16. — Villanueva, *Viaje literario*, v. V, p. 76. — Parasols y Pi, *San Juan de las Abadesas y su mayor gloria el Santísimo Misterio*.